

Nobels fredspris till EU: EU skapar fred genom att minska statsmakternas suveränitet

EU har fått Nobels fredspris 2012. Det är en värdig mottagare som nu uppmärksammas. Många ställer sig frågande till den norska Nobelkommitténs val. Varför skall EU uppmärksammas som fredsprojekt? Men det finns flera goda skäl till detta och bakgrunden ligger i den europeiska historien.

Dagens europeiska statsmakt, och det globala statssystem som byggts upp kring denna, är en nutida konstruktion. Den växte fram vid tiden för den franska revolutionen 1789. Först då introducerades en statsbildning med centralt styre på alla områden - ett parlament, en administration, en regering, en lagstiftning, en valuta, en militärmakt, osv. Denna modell slog rot i övriga Europa under 1800-talets första hälft och spreds snart över hela Europa. Mycket makt och stora resurser i staten samlades då på en plats.

Den europeiska centralstatens korta historia har varit präglad av gränskonflikter, expansionism, kolonialism och erövringar i kombination med bristande respekt för kulturregionala värden som språk, kultur, traditioner och konstföremål. Krig och konflikter har följt i det statliga nationsbyggandets spår. Det finns knappast en stat i Europa som inte har vålds- och konfliktskelett i den historiska garderoben. Under senare decennier har den europeiska centralorienterade statsbildningen, med sitt inbyggda konfliktmönster, exporterats till jordens alla hörn med kolonisation, expansion och påtvingad anpassning av territorier till detta nya system.

Efter andra världskriget stod det klart för Europas ledare att det måste bli ett slut på statsmakternas konfliktfyllda agerande under historiens gång. Sedan centralstatens tillkomst har krig och konflikter avlöst varandra med de två världskrigen som de värsta och allvarligaste exemplen.

Vägen mot årets fredspris för den europeiska unionen startade med den s.k. Schuman-deklarationen från 1949. ”Inga fler krig från Europas jord”. Det var det förödande andra världskriget som blev droppen som fick bägaren att rinna över.

Statsmakternas så omhuldade suveränitet måste, resonerade man, urholkas och försvagas för att förhindra att en ny despotisk statsledning påbörjar upprustning för ett nytt krig. Kol & Stålunionen föddes. Statsmakterna hade börjat få insyn i varandras konsumtion av kol och metall - råvaror för en ny upprustning.

Statsmakternas suveränitet har från den 9 maj 1950 tills idag successivt eroderats till en punkt där de inte längre har kapacitet eller möjligheter att starta nya mellanstatliga konflikter och krig. Även inomstatliga konflikter, där statsmakten agerar part, är idag nästan otänkbara med EU:s som kontrollerande instans.

Processen mot ett fredligare Europa går alltså mot en kontinuerlig försvagning av statsmakternas suveränitet – d.v.s. rätten att obehindrat styra och ställa inom de

egna gränserna. Makt har flyttats till gemensamma fora inom EU och till andra globala aktörer. Även staternas krigsmakter är idag avväpnade – bildligt talat – och har blivit leverantörer av manskap och utrustning till gemensamma militära enheter som styrs gemensamt av EU och andra samarbetsorganisationer.

Det låter hoppfullt att EU även stöder den afrikanska unionen (AU) i uppbyggnaden av liknande strukturer som de EU förfogar över för att skapa fred och stabilitet i den delen av världen. Det är bara att hoppas att AU med detta skall lyckas med att förhindra att despotiska och korrumperade ledare på vissa håll i Afrika, i statssuveränitetens namn, fortsätter att göra livet svårt och olidligt för medborgarna. I den arabiska vårens efterspel hade en union för Mellanöstern (MU) behövts för att samla upp spillrorna efter de folkliga protesterna och bidra till att skapa hållbara och fredliga politiska och administrativa strukturer i samhället.

Krig och konflikter med statmakterna som drivande krafter, ofta i kombination med 1900-talets misslyckade sociala experiment, har regelbundet upprepats i Europa nästan varje decennium under de senaste två årtusendena. Jag, som fyrtitalist, ingår i den första generation av EU-medborgare som inte jagats ut i krig för att dödas eller dö i statens namn, vilket blev ödet för min fars och farfars generationer och nästan alla generationer före dem tillbaka till Cesars tid.

Det finns alltså goda skäl att hylla den norska Nobelkommittén som valt att ge EU fredspriset detta år. Både till ett EU för fortsatt fred i Europa och till ett EU som positiv modell för andra kontinenter.

Göran Hansson
2012-10-14